

หลักการสุขาภิบาลอาหาร และ มาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร “โรงอาหารในสถานศึกษา”

นางสาวอารยา วงศ์ป้อม

นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ

สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย

☹️ทำไมต้องมาอบรมเรื่องสุขาภิบาลอาหาร☹️

กฎหมาย??

ความปลอดภัยอาหาร/โรค??

ประเด็นการนำเสนอ

สถานการณ์ด้านสุขาภิบาลอาหาร

ความหมายของการสุขาภิบาลอาหารและหลักการสุขาภิบาลอาหาร

อันตรายที่พบในอาหาร และปัจจัยที่ทำให้อาหารเกิดการปนเปื้อน

มาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร

สถานการณ์ด้านสุขาภิบาลอาหาร

สถานการณ์ด้านสุขาภิบาลอาหาร

กรมอนามัย
DEPARTMENT OF HEALTH

สถานการณ์ด้านสุขาภิบาลอาหาร : อาหารยังเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วย

ชาวบ้านทำพิษ-นักเรียน ท้องร่วงอาเจียนนับร้อย!

ข่าว ไทย

ไทยรัฐฉบับพิมพ์
12 พ.ย. 2563 05:05 น.

👍 0 0 0 0 0

โกลาหลด นักเรียนชั้นอนุบาล-ชั้นประถม โรงเรียนกุศลศึกษา ย่านตลิ่งชัน สังกัด กทม. ท้องเสีย-อาเจียนนับร้อยคน แพทย์ศูนย์ สาธารณสุข 49 ตลิ่งชัน จุดโปลิโอ พบอาการไม่หนักถึงขั้นนอนโรงพยาบาล ให้การรักษาตามอาการ และให้เกลือแร่ แจกยูปโภคพร้อมน้ำดื่มกลับไปพักผ่อน สงสัยว่ามันไปที่โรงเรียนจึงเป็นอาหารกลางวันคืน เหตุ เก็บตัวอย่างไปตรวจจذبแล้ว ส่วนผู้รับเหมา ทำอาหารกลางวันยื่นกรรณการผิดและวัตถุประสงค์ มีมาตรฐาน ทำคดใหม่ทุกวัน แต่ถ้าตรวจจذبแล้วเด็ก ท้องเสียเพราะอาหารที่ทำงานจริง ยินดีรับผิดชอบทุกอย่าง

หาม 32 นักเรียน ร.ร.วัดควนเค็ง ส่ง รพ.ปวดท้อง-คลื่นไส้ อาหารเป็นพิษ

ข่าว ไทย

ไทยรัฐออนไลน์
17 พ.ย. 2563 20:22 น.

👍 0 0 0 0 0

สถานการณ์ด้านสุขาภิบาลอาหาร : อาหารยังเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วย

อัปเดต นักเรียนอาหารเป็นพิษกว่า 150 คนถูกห้ามส่ง สว.คาดสาเหตุจากเชื้อไวรัส

© 22 ก.พ. 2566 เวลา 13:23 น. | 404

อัปเดตกรณีที่นักเรียนในพื้นที่อำเภอเมือง จ.ชัยภูมิ จำนวนกว่า 150 ราย เกิดอาการท้องร่วง ท้องเสีย จนทางโรงเรียนต้องถูกนำตัวส่ง โรงพยาบาลชัยภูมิและโรงพยาบาลเอกชนอีก 2 แห่ง คาดสาเหตุจากเชื้อไวรัส

นักเรียนอาหารเป็นพิษ

เด็กประถมกว่า 200 คนที่นำ อาหารเป็นพิษ หามส่ง สว.เร่งเพาะเชื้อพิสูจน์

26 พ.ค. 2564 23:10 น.

นักเรียนโรงเรียนวัดนาคนิมิตร อาหารเป็นพิษถูกหามส่ง สว.ราวๆ ครึ่งร้อยราย

13 พ.ค. 2566 15:50 น.

หาม..โกลาหลา

ท้องร่วงระนาว ร.ร.ดงจับบุรี หามส่ง สว. 159 คน คาดอาหารเป็นพิษ

15 พ.ค. 2561 19:56 น.

สับหน้า นร.ท้องเสียที่ปทุมฯ รวม 58 ราย ส่ง สว.แล้ว คาดอาหารเป็นพิษ

11 ธ.ค. 2560 03:45 น.

นส.ก้อยโสธ 50 คน อาหารเป็นพิษ กินกะเพรา-ข้าวมันไก่ ก้องเสียงอ้อ

28 พ.ค. 2561 20:54 น.

สถานการณ์ด้านสุขภาพอาหาร : อาหารยังเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วย

โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ที่มีอัตราผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตสูงสุด

1	2	3	4	5	6
โรคอ้วน	โรคความดันโลหิตสูง	โรคถุงลมโป่งพอง	โรคเมะเร็ง	โรคหลอดเลือดสมองและหัวใจ	โรคเบาหวาน

 คนไทย **14** ล้านคน เป็นโรคในกลุ่ม **NCDs**

 สูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจ **25.2** พันล้านบาท/ปี

 มีสาเหตุจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวัน

 ป้องกันด้วยการลดพฤติกรรมเสี่ยง เช่น ออกกำลังกาย

 เสียชีวิตมากกว่า **300,000** คน หรือคิดเป็น **73%**

 > คนเมืองมีอัตราการป่วยโรค **NCDs** มากกว่าคนชนบท

สถานการณ์ด้านสุขาภิบาลอาหาร : อาหารยังเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วย

สถานการณ์โรคติดต่อทางอาหารและน้ำในปี 2563
พบประชาชนป่วยด้วย

- โรคอุจจาระร่วง พบผู้ป่วย 802,637 คน เสียชีวิต 4 คน
- ป่วยโรคอาหารเป็นพิษ 40,973 ราย
- โรคบิด 1,108 ราย
- โรคไข้ไทฟอยด์หรือไข้อากสาदन้อย 220 ราย
- อหิวาตกโรค 2 ราย

ที่มา : กรมควบคุมโรค

สถานการณ์ด้านสุขาภิบาลอาหาร : อาหารยังเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วย

โรคอุจจาระร่วง

เกิดจากการบริโภคอาหาร น้ำ น้ำแข็งที่ปนเปื้อนเชื้อแบคทีเรีย ไวรัส พยาธิ
การใช้มือหยิบจับของเล่นที่ปนเปื้อนเชื้อแล้วนำเข้าปาก

แต่สาเหตุของการเกิดโรคอุจจาระร่วงส่วนใหญ่มักเกิดจาก

ไวรัสโรต้า และ โนโรไวรัส

อาการ

ท้องเสีย

มีไข้ อ่อนเพลีย

คลื่นไส้ อาเจียน

หน้ามืด ใจสั่น
ตาไหล และหนาว

หมายเหตุ : หากมีอาการป่วยควรหยุดอยู่บ้าน

สถานการณ์ด้านสุขาภิบาลอาหาร : อาหารยังเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วย

กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

กินอาหารไม่สะอาด ค้างข้ามมือ เสี่ยงอุจจาระร่วง

9:45 Mon 7 Jun 80%

พยากรณ์โรค

และภัยสุขภาพ รายสัปดาห์

ฉบับที่ 24/2565 วันที่ 19 - 25 มิ.ย. 65

สถานการณ์

โรคอุจจาระร่วง ตั้งแต่ 1 ม.ค. - 14 มิ.ย. 65

 ผู้ป่วย 217,669 ราย เสียชีวิต 2 ราย

ส่วนใหญ่อายุมากกว่า 65 ปี รองลงมา 25-34 ปี

อาการรุนแรง

เกิดภาวะขาดน้ำและเกลือแร่ อาจทำให้ช็อก หมดสติ เสียชีวิตได้

กลุ่มเสี่ยง

นักเรียน ศูนย์เด็กเล็ก ค่าย เรือนจำ

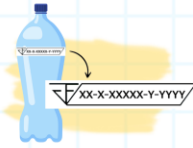

การป้องกัน ด้วยหลัก “สุก ร้อน สะอาด”

กินอาหารปรุงสุกใหม่
อุ่นอาหารให้ร้อนก่อนกิน

เลือกบริโภคน้ำดื่ม น้ำแข็งที่สะอาด
มีเครื่องหมาย อย.

ล้างมือด้วยสบู่และน้ำให้สะอาด
ก่อน-หลังทำอาหาร กินอาหาร เข้าห้องน้ำ

หากอาการไม่ดีขึ้น ถ่ายเป็นน้ำมากขึ้น/
มูกปนเลือด อาเจียนบ่อย กินอาหารไม่ได้
ไข้สูง รีบไปพบแพทย์ทันที

สถานการณ์ด้านสุขาภิบาลอาหาร : อาหารยังเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วย

โรคอาหารเป็นพิษ

เกิดจากการบริโภคอาหาร น้ำ ที่ปนเปื้อนเชื้อแบคทีเรีย ไวรัส พยาธิ สารพิษที่พยายิสร่างขึ้น สารพิษจากพืชและสัตว์บางสายพันธุ์ สารเคมี หรือโลหะหนัก

อาการ

ท้องเสีย

ปวดช่องท้อง

มีไข้ เวียนศีรษะ

คลื่นไส้ อาเจียน

ปัจจัยเสี่ยง

อาหารค้างป้อ/ไม่ได้แช่เย็น

ไม่ล้างผัก/ผลไม้

รับประทานอาหารสุกๆดิบๆ

หากมีอาการรุนแรง ควรรีบพาไปพบแพทย์ทันที

เพื่อป้องกันภาวะช็อกจากการขาดน้ำ

การป้องกัน

ล้างมือด้วยน้ำและสบู่ อย่างน้อย 20 วินาที

ต้มน้ำ/น้ำแข็งที่สะอาด

รับประทานอาหารที่ปรุงสุก

ควรอุ่นอาหารที่ค้างป้อ ก่อนรับประทาน

ล้างผัก/ผลไม้ ก่อนนำมารับประทานเสมอ

การรักษา : รักษาตามอาการ ดื่มน้ำเกลือแร่ (ORS)

การป้องกัน โรคอาหารเป็นพิษ

กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

10

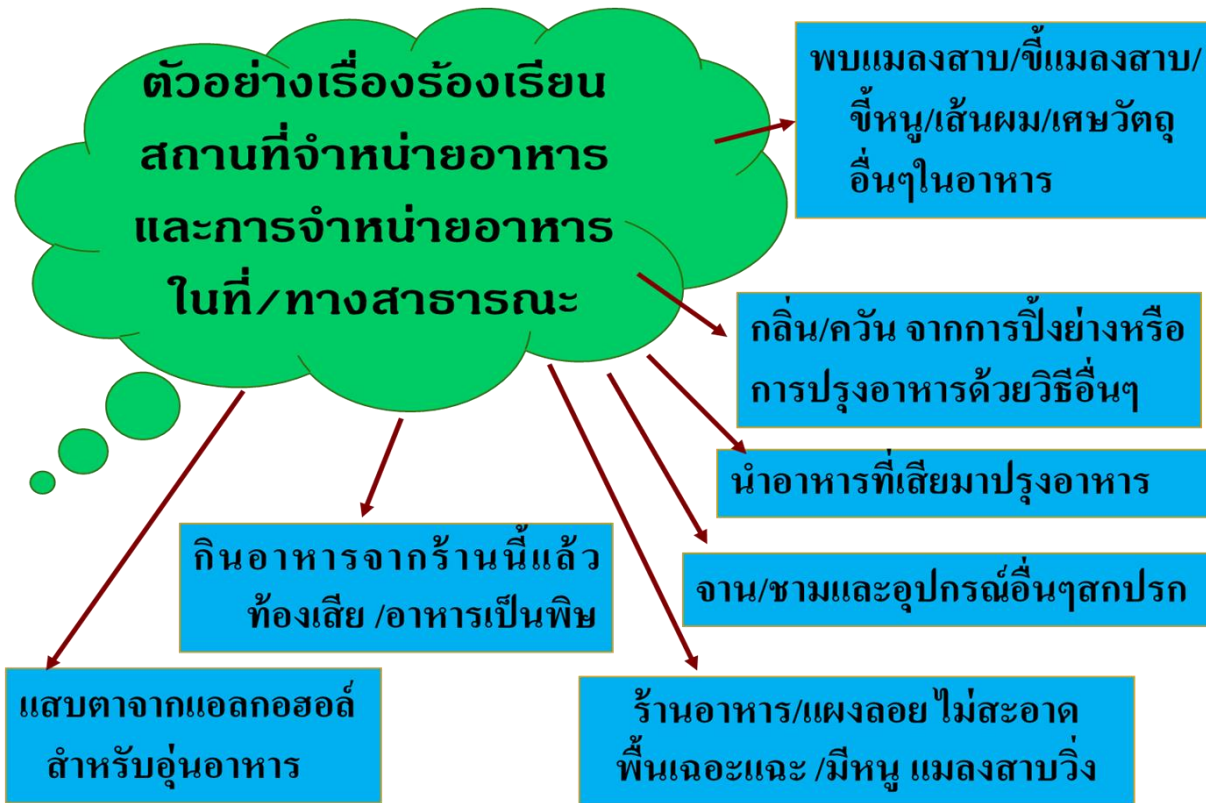
อาหารที่ต้องระวัง!!

- 1 ลาบ/ ก้อยดิบ
- 3 ยำหอยแครง ยำทะเล
- 5 อาหาร/ขนม ที่ราดด้วยกะทิ
- 7 ข้าวมันไก่
- 9 สลัดผัก ที่มีถัวยักษ์

- 2 ยำกุ้งเต้น
- 4 ข้าวผัด โรยเนื้อป้อ
- 6 ขนมจีน
- 8 ส้มตำ
- 10 น้ำแข็งที่ผลิต ไม่ได้มาตรฐาน

สถานการณ์ด้านสุขาภิบาลอาหาร : การร้องเรียนด้านสุขาภิบาลอาหาร

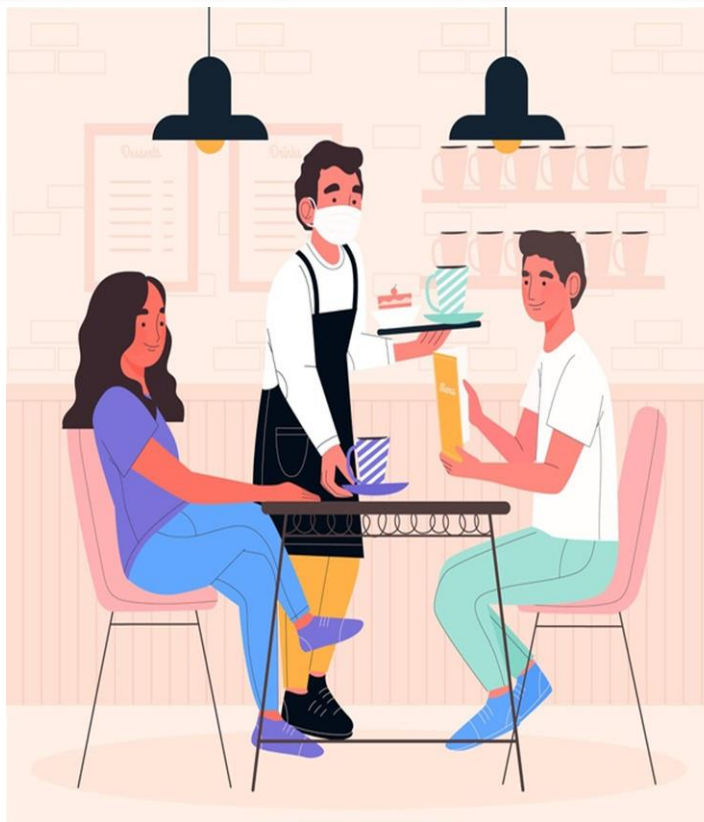

สถานการณ์ด้านสุขาภิบาลอาหาร : มีกฎหมายควบคุมกำกับ

- พรบ.การสาธารณสุข
- พรบ.อาหาร
- พรบ.โรคติดต่อ
- พรบ.คุ้มครองผู้บริโภค
- พรบ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่
- พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สถานการณ์ด้านสุขาภิบาลอาหาร : ภาครัฐมีหน้าที่คุ้มครอง ความปลอดภัยในการบริโภคอาหารให้กับประชาชน

- ป้องกันผู้ค้าที่เอาเปรียบประชาชน
โดยนำอาหารที่ไม่สะอาดไม่ปลอดภัย
มาจำหน่าย
- ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ มีความรู้
ความเข้าใจในเรื่องความปลอดภัย
อาหารและทำอะไรให้อาหารไม่เป็น
พิษต่อผู้บริโภค

กรมอนามัย
DEPARTMENT OF HEALTH

ความหมายของการสุขาภิบาลอาหาร (Food Sanitation)

ความหมายของสุขาภิบาลอาหาร

การจัดการและการควบคุมอาหารให้สะอาด ปลอดภัย

จากเชื้อโรค พยาธิ และสารเคมีที่มีพิษต่าง ๆ

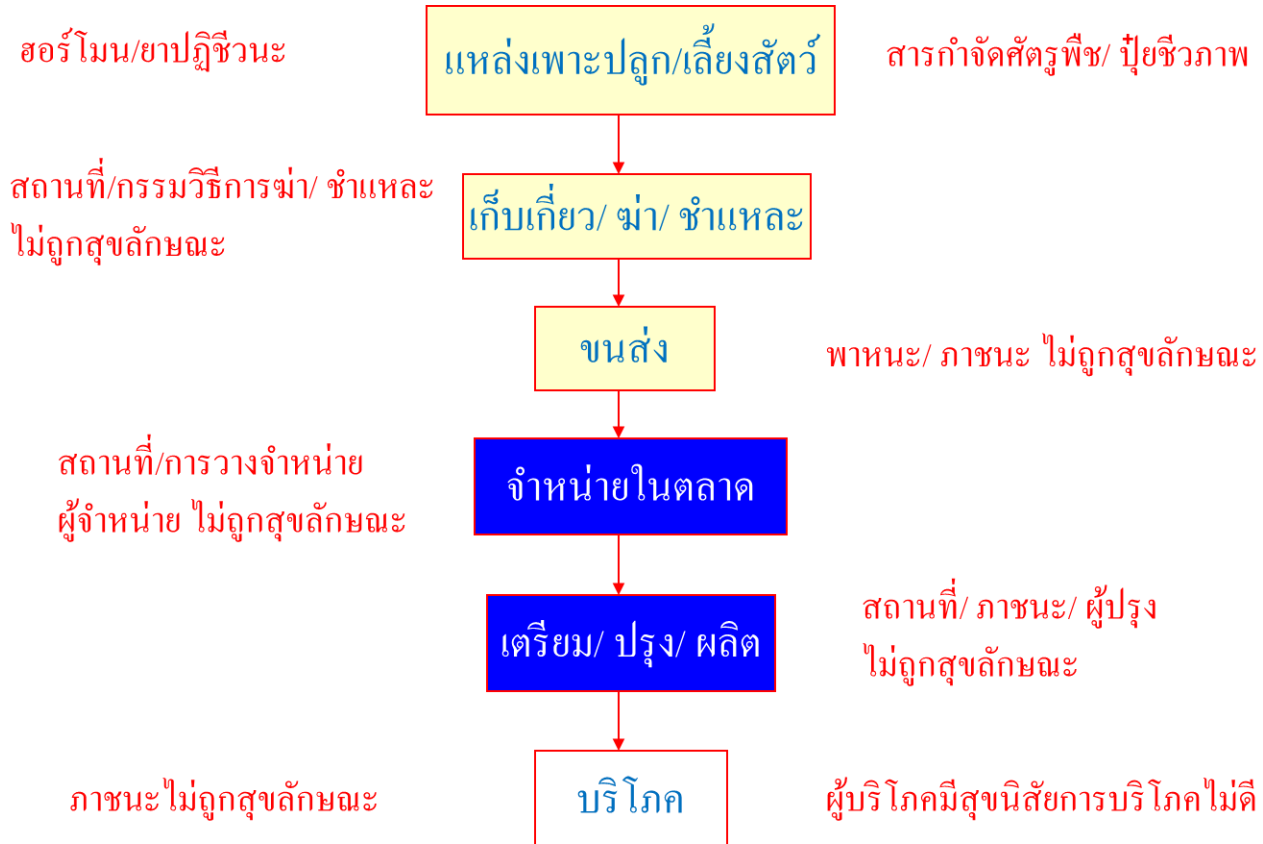
ซึ่งเป็นอันตราย หรือ อาจเป็นอันตราย

ต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย

สุขภาพอนามัย และการดำรงชีวิตของมนุษย์

ขั้นตอนการที่อาหารอาจเกิดการปนเปื้อน

อันตรายในอาหาร นวัตกรรมเข้มข้น!!!

นำเข้า

ฟาร์ม

แหล่ง
รวบรวม

การผลิต

ร้านอาหาร/
ภัตตาคาร

ผู้บริโภค

ขั้นต้น

แปรรูป

เคมี

- ยาปฏิชีวนะ
- สารเคมีกำจัดศัตรูพืช
- โลหะหนัก

จุลินทรีย์ก่อโรค

- เจ็บป่วย
- เป็นมะเร็ง

จุลินทรีย์ก่อโรค

ต้องมีการจัดการ
ที่มีประสิทธิภาพ

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายที่พบได้ในอาหาร

อันตรายที่พบได้ในอาหาร

ด้านกายภาพ

ด้านเคมี

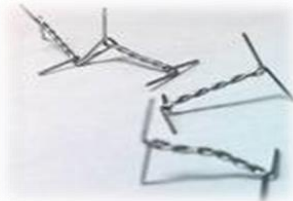

ด้านชีวภาพ

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านกายภาพ

- เส้นผม เศษเล็บ
- ไม้ แก้ว โลหะ หิน พลาสติก
- กระจุก แมลง ส่วนของแมลง
- เมล็ดผลไม้ เศษเปลือกไม้
- ลวดเย็บกระดาษ เข็มกลัด

ผลเสีย - พันหัก หายใจไม่ออก เลือดออก

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านเคมี

- สารพิษจากเชื้อรา พิษ สัตว์
- ยาฆ่าแมลง น้ำยาทำความสะอาด
- สารเคมีฆ่าเชื้อ
- สารเร่งเนื้อแดง ฮอร์โมน ยาปฏิชีวนะ
- บอแรกซ์ ฟอรัมาลิน สารกันรา สารฟอกขาว

สาเหตุ

ปนเปื้อนได้ตั้งแต่ ..แหล่งผลิต
... จนถึงที่จำหน่าย

- ไม่เจตนา
- ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์
- ประมาท
- มักร่างย
- ตั้งใจใส่เพื่อปกปิดสภาพอาหาร

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านเคมี

สารเคมีที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เกิดขึ้นจากอาหารที่มาจากพืชและสัตว์

- สารพิษจากเชื้อรา ได้แก่ อะฟลาท็อกซิน
- สารพิษจากพืช ได้แก่ เห็ดพิษ มันสำปะหลัง
- สารพิษจากสัตว์ ได้แก่ พิษในหอย ปลาทะเล ปลาปักเป้าทะเล เป็นต้น

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านเคมี

สารเคมีที่เติมลงในอาหารโดยเจตนา ไม่ว่าจะเพื่อการเปลี่ยนแปลงกลิ่น สี รส การเน่าเสีย หากใช้ในปริมาณมากเกินไปอาจเกิดอันตราย ได้แก่ สารปรุงแต่งอาหารหรือเครื่องปรุงรส อาหาร เช่น น้ำปลา น้ำส้มสายชู ผงชูรส เป็นต้น **วัตถุเจือปนในอาหารที่กฎหมายห้ามใช้** เช่น สารเร่งเนื้อแดง สารบอแรกซ์ สารกันรา สารฟอกขาว สารฟอร์มัลลิน และสารโพลาร์

สารเคมีที่เติมลงในอาหารโดยไม่ได้เจตนาหรือเกิดขึ้นโดยบังเอิญ อาจติดมากับอาหาร บรรจุภัณฑ์ หรือปนเปื้อนระหว่างการผลิต ได้แก่ สารเคมีทำความสะอาด โลหะจากหมักพิมพ์ เป็นต้น

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านเคมี

กรมอนามัย
DEPARTMENT OF HEALTH

รู้ทันสารปนเปื้อนในอาหาร
(Contaminants)

BORAX

สารบอแรกซ์

ใช้ผสมอาหารเพื่อให้มีความเหนียวหรือกรอบกรอบ
อาหารที่มักพบว่ามีบอแรกซ์ผสม เช่น ลูกชิ้น หมูยอ
อาหารชุบแป้งทอด ก๋วยเตี๋ยวทอด มันทอด ผัก/ผลไม้ดอง เป็นต้น

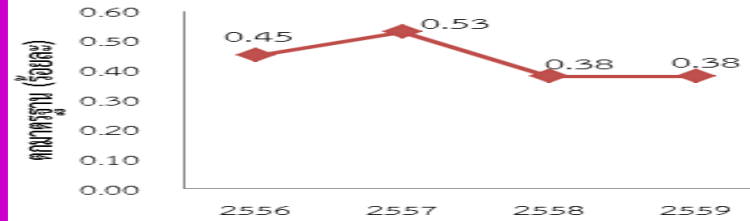
ประกาศกระทรวงสาธารณสุข

กำหนดให้บอแรกซ์เป็นวัตถุห้ามใช้ในอาหาร

หากบริโภคเข้าไปจะเกิดอันตราย

อาหารที่ปนเปื้อนสารบอแรกซ์

อาหารที่มักตรวจพบว่ามีบอแรกซ์

ลูกชิ้น

ลูกชิ้น

หมูยอ

ทอดมัน

ทอดมันกรอบ

ลอดช่อง

ผัก ผลไม้ดอง

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านเคมี

กรมอนามัย
DEPARTMENT OF HEALTH

รู้กับสารปนเปื้อนในอาหาร
(Contaminants)

กรดซาลิซิลิก
Salicylic Acid

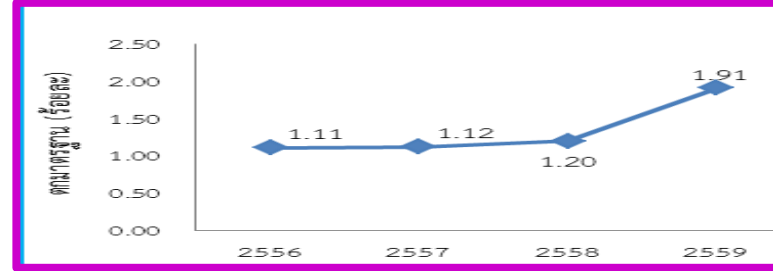
เป็นสารที่ห้ามใช้ในอาหาร
แต่มีการนำสารชนิดนี้ใส่น้ำดองผักผลไม้เพื่อ
ให้ดูสีเหมือนใหม่อยู่เสมอ
กระทรวงสาธารณสุขจึงได้กำหนดห้ามนำมา
ใส่เจือปนในอาหาร

สารกัมมันตรังสี

ปัจจุบันยังตรวจพบกรดซาลิซิลิกในอาหารหลายชนิด เช่น แหนม หมูยอ ผักผลไม้ดองจำพวก มะม่วงดอง ผักกาดดอง มะกอกดอง มะดันดอง ขิงดอง กุ้งฝาย เกี่ยมฝาย ไชโป้ และหน่อไม้อัดบีบ ถ้าผู้บริโภคเข้าไปมาก จะมีอาการอาเจียน หูอื้อ มีไข้และอาจถึงตายได้

อาหารที่ปนเปื้อนสารกัมมันตรังสี

อาหารที่มักตรวจพบว่ามีสารกัมมันตรังสี

ผัก ผลไม้ดอง ต่างๆ

ปลาต้ม ปลาทุเก็ม

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านเคมี

กรมอนามัย
DEPARTMENT OF HEALTH

รู้ทันสารปนเปื้อนในอาหาร
(Contaminants)

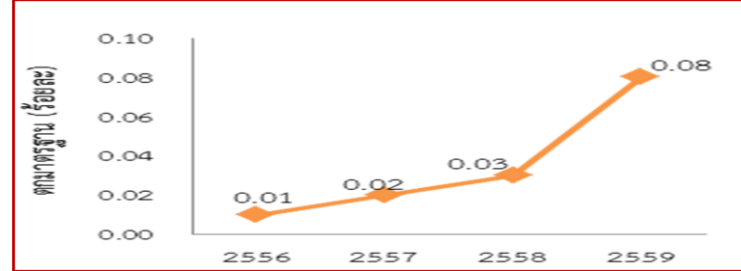
สารฟอกขาว

โซเดียมไฮโดรซัลไฟต์ (Sodium hydrosulfite)

ถั่วงอกที่ขาวอวบ ผักชีฝรั่งที่ดูขาวกรอบน่ารับประทาน มักจะถูกฟอกขาว ด้วยสารฟอกขาว นอกนั้นยังใช้กับ ทุเรียนกวน หน่อไม้ จิงชอย ขนมะจีน น้ำตาลทราย หรือสินค้าอาหารอื่นๆ ที่มีสีขาวให้ดูน่ารับประทานและดูใหม่อยู่เสมอ

อาหารที่ปนเปื้อนสารฟอกขาว

อาหารที่มักตรวจพบว่ามีสารฟอกขาว

ถั่วงอก

กระเทียมคอง

จิงชอย

ทุเรียนกวน

น้ำตาลมะพร้าว

ขอมะพร้าว

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านเคมี

ผู้กับสารปนเปื้อนในอาหาร
(Contaminants)

FORMALIN

ฟอร์มาลีน

ฟอร์มาลีนถูกนำมาใช้แช่ผัก เนื้อสัตว์
และอาหารทะเลสด
เพื่อให้อาหารต่างๆ สดอยู่ได้นาน
ไม่เน่าเสียเร็ว

อาหารที่มักตรวจพบฟอร์มาลีน

อาหารทะเลสด

ผัก ผลไม้ สด

สไลบนาง (ผ้าขี้ริ้วสีขาว)

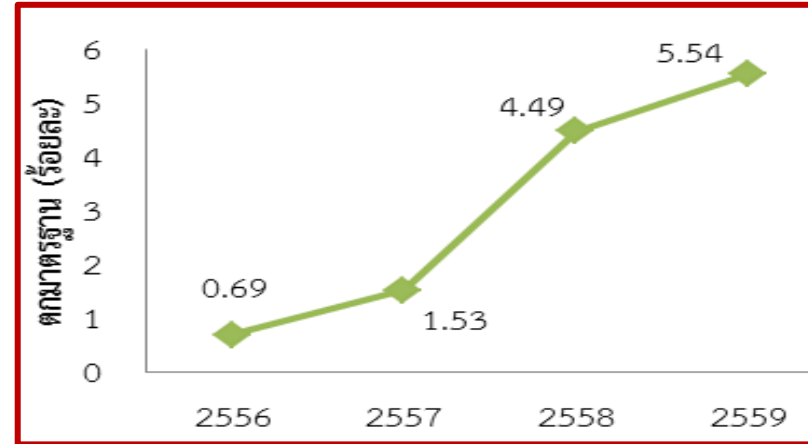
เห็ดสด

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านเคมี

อาหารที่ปนเปื้อนสารเร่งเนื้อแดง

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านเคมี

น้ำมันทอดซ้ำอันตราย..ตายผ่อนส่ง

น้ำมันทอดซ้ำหลาย ๆ ครั้ง

สารโพลาร์

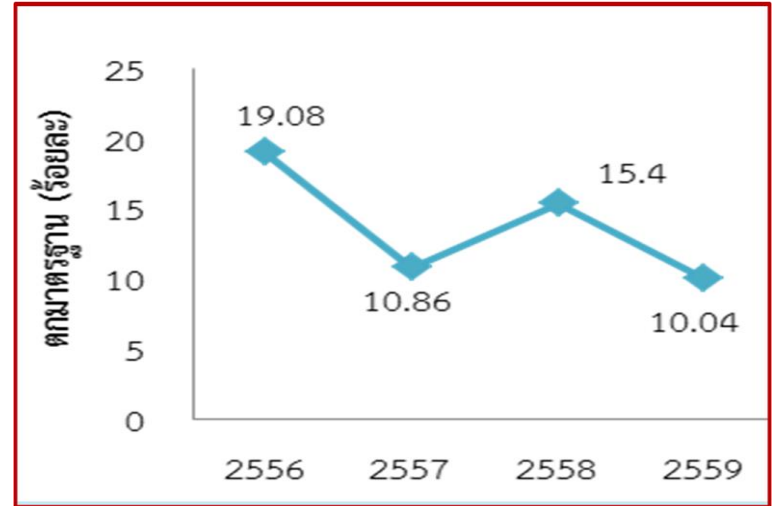
เนื้องอกในตับ , ปอด

มะเร็ง

อาหารที่ปนเปื้อนสารโพลาร์

หลักการสุขภาพิบาลอาหาร : อันตรายด้านเคมี

คำแนะนำการใช้น้ำมันทอดอาหาร

- 1) การทอดอาหาร น้ำมันปาล์ม
(ความคงตัวสูง เกิดควันช้า)
- 2) การผัดอาหาร น้ำมันถั่วเหลือง
น้ำมันข้าวโพด น้ำมันดอกทานตะวัน เป็นต้น
- 3) ควรช้บน้ำมันส่วนเกิน
(เพื่อลดการแตกตัว ชะลอการเสื่อมสลายของน้ำมัน)
- 4) ควรล้างทำความสะอาดกระทะ/อุปกรณ์
(น้ำมันเก่าติดค้าง จะเร่งการเสื่อมสลายของน้ำมันใหม่)
- 5) ไม่ควรผสมน้ำมันใหม่ + น้ำมันเก่า
(ดำ สีขุ่น เหนียวข้น เหม็นหืน ฟอง ควัน)
- 6) ควรทอดอาหารครั้งละไม่มากไม่ใช้ไฟแรงเกิน
(ทอดเนื้อสัตว์ส่วนผสมเกลือ/เครื่องปรุง ควรเปลี่ยน
น้ำมันถี่ขึ้น กรองกากอาหาร)

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านชีวภาพ

- แบคทีเรีย
- พืชของเชื้อแบคทีเรีย
- ไวรัส
- พยาธิ/ปรสิต

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านชีวภาพ

แบคทีเรีย

★ อหิวาตกโรค

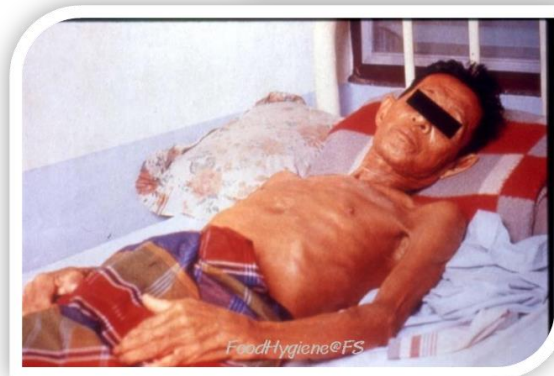
★ บิด

★ ไทฟอยด์

★ คอตีบ

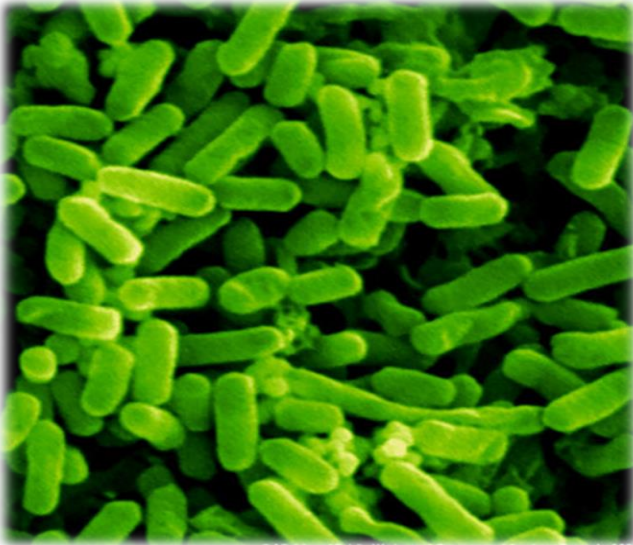
★ ไกกรน

★ วัณโรค

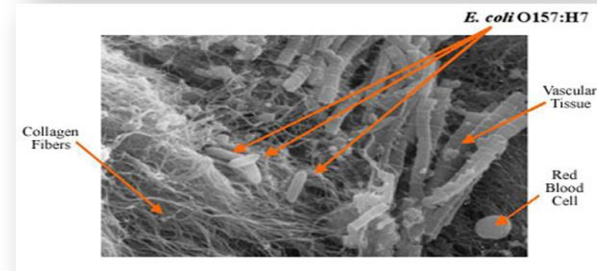
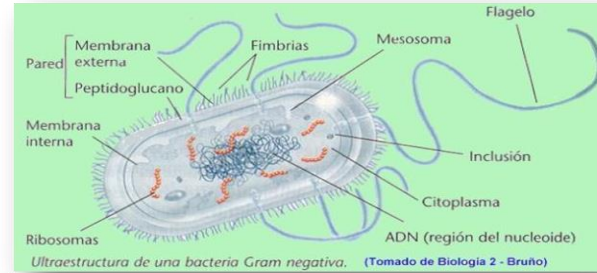

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านชีวภาพ

แบคทีเรีย

สเตรปโตคอคคัสซูลิซิส

ทูหนวก ตาบอด ตาย

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านชีวภาพ

หมูนุ่มโซ้ยกับหมูดิบ-ลาบดิบ เสียชีวิต 1 นอนไอซียู 3 ติดเชื้อ แพทย์เตือนระวัง

วันที่ 27 พฤษภาคม 2562 - 16:03 น.

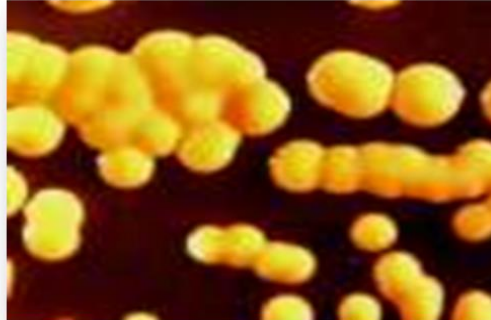
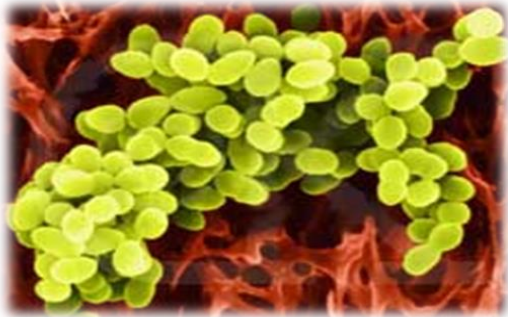
กระทรวงสาธารณสุขห่วง
ประชาชนบริโภคแฮมหมู
หมูดิบ เสี่ยงโรคไข้หัด
อาจเสียชีวิตได้ ให้
สาธารณสุขจังหวัดเร่ง
ลงพื้นที่สอบสวนโรค และ
แนะนำประชาชนบริโภค
อาหารถูกสุขลักษณะ

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านชีวภาพ

พิษของเชื้อแบคทีเรีย

- อาหารเป็นพิษจากเชื้อ *Staphylococcus*
- อาหารเป็นพิษจากเชื้อ *Clostridium*

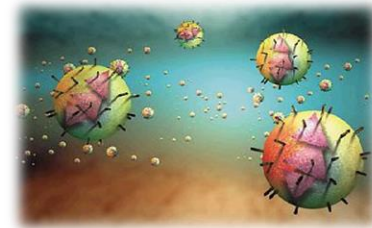
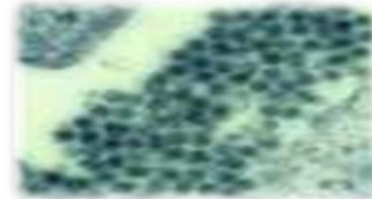
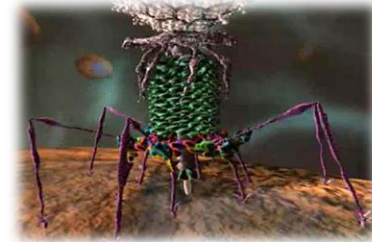
หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านชีวภาพ

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านชีวภาพ

ไวรัส

- ไวรัสตับอักเสบบชนิดเอ
- โปลิโอไวรัส
- ไข้หวัดใหญ่ 2009
- ไวรัสโคโรนา (COVID-19)

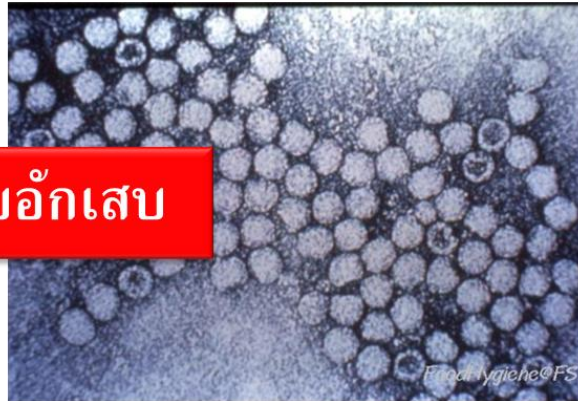
หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านชีวภาพ

โรคโปลิโอ

โรคไวรัสตับอักเสบ

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านชีวภาพ

ปรสิต / พยาธิต่างๆ

- โรคพยาธิติดหมู, วัว
- โรคพยาธิตัวจิ๊ด

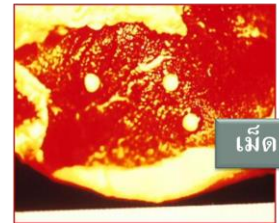
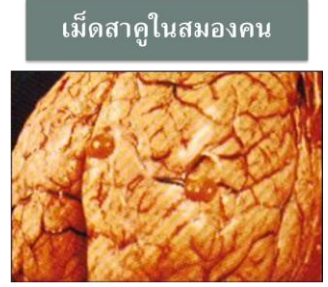
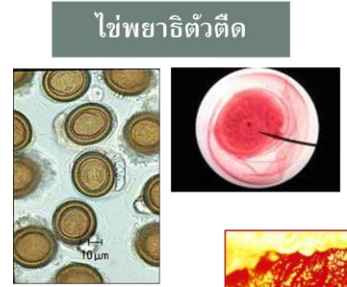
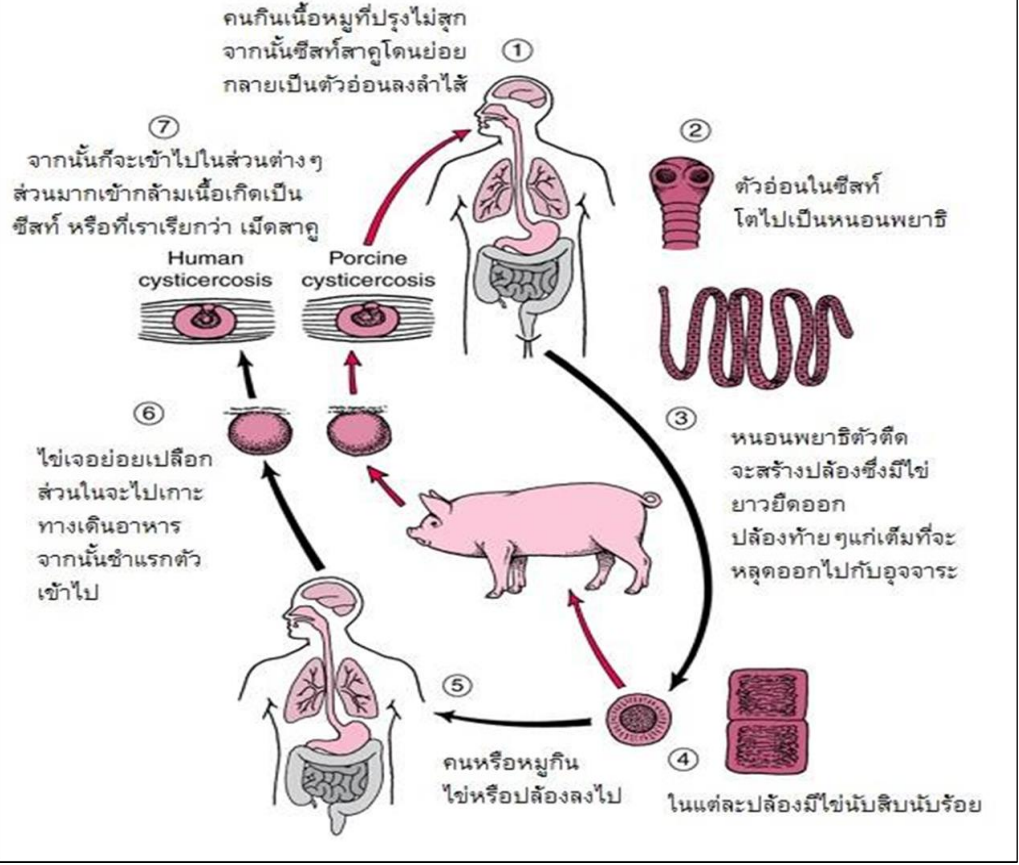
หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายด้านชีวภาพ

กรมอนามัย
DEPARTMENT OF HEALTH

คนกินเนื้อหมูที่ปรุงไม่สุก
จากนั้นชีสท์สาธุโดนย่อย
กลายเป็นตัวอ่อนลงลำไส้

จากนั้นก็จะเข้าไปในส่วนต่างๆ
ส่วนมากเข้ากล้ามเนื้อเกิดเป็น
ชีสท์ หรือที่เราเรียกว่า เม็ดสาธุ

หลักการสุขาภิบาลอาหาร

อาหารไม่สะอาด

หาย

พิการ

หลักการสุขาภิบาลอาหาร

ผลกระทบต่อสุขภาพ

เฉียบพลัน

เช่น โรคอุจจาระร่วง อาหารเป็นพิษ
(ปวดท้อง อุจจาระร่วง อาเจียน ตายได้)

หลักการสุขาภิบาลอาหาร

ผลกระทบต่อสุขภาพ

เร็วรั้ง

เช่นโรคที่เกิดจากสารเคมีอันตราย เช่น สารปรอท ตะกั่ว บอแรกซ์ ฯลฯ จะเกิดอาการซ้ำมีอาการอ่อนเพลีย เบื่ออาหาร ปวดศีรษะ เป็นอัมพาต สารสะสมในตับ ไต และทำให้เป็นโรคมะเร็ง เรียกว่า ตายผ่อนส่ง

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : อันตรายที่พบได้ในอาหาร

สาเหตุที่ทำให้อาหารถูกปนเปื้อน
ด้านกายภาพ

- วัตถุแปลกปลอม เช่น เศษไม้
เศษแก้ว กรวด หิน เศษโลหะ

ด้านเคมี

- พิษจากสารเคมี
- พิษของเชื้อโรค
- พิษจากพืชและสัตว์

ด้านชีวภาพ

- เชื้อโรค, พยาธิ

ทำให้
➔

อาหาร
สกปรก
ไม่สะอาด
ปลอดภัย

ผู้บริโภค

- ป่วย
- พิการ
- ตาย

การปนเปื้อนในอาหาร

➤ จากกรรมวิธีการผลิต

➤ ขณะขนส่ง

➤ ขณะจำหน่ายอาหาร

➤ ขณะเตรียมวัตถุดิบ

การปนเปื้อนในอาหาร

➤ ขณะเตรียม - ประุง

➤ ระหว่างการเก็บรักษาอาหาร

➤ จากภาชนะ/อุปกรณ์

➤ การรับประทานอาหารร่วมกัน

แนวทางควบคุมป้องกัน

1. การลดการปนเปื้อนเบื้องต้น
2. ลด/ ยับยั้ง / ทำลายจุลินทรีย์
3. การควบคุม 5 ปัจจัยที่ทำให้อาหารสกปรก

1. การลดการปนเปื้อนเบื้องต้น

- 1) คัดเลือกวัตถุดิบที่ดีในการผลิต
- 2) ล้างผัก ผลไม้ ให้สะอาด
- 3) ตรวจสอบเครื่องมือ อุปกรณ์อยู่เสมอ

การลดการปนเปื้อนเบื้องต้น

- 4) ใช้ภาชนะอุปกรณ์ที่สะอาด
- 5) บริเวณเตรียมปรุง มีการป้องกันสัตว์แมลงนำโรค
- 6) ปกปิดอาหาร
- 7) พนักงานปฏิบัติงานถูกสุขลักษณะ

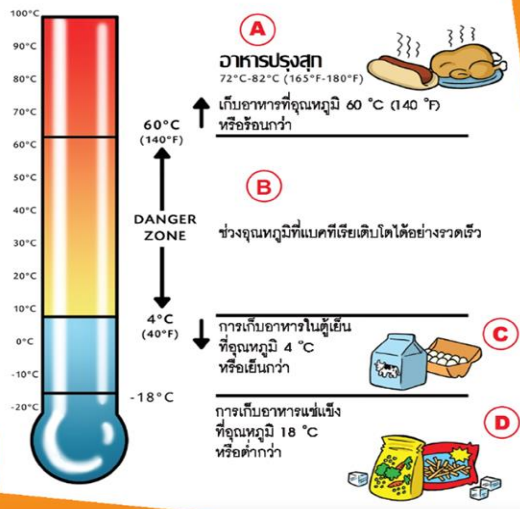
หลักการสุขาภิบาลอาหาร : ปัจจัยที่ทำให้อาหารเกิดการปนเปื้อน

2. ลด/ ยับยั้ง / ทำลายจุลินทรีย์

การควบคุมอุณหภูมิและเวลา

อุณหภูมิของอาหารกับความปลอดภัย

การควบคุมอุณหภูมิระหว่างการเตรียม ปรุง และเก็บอาหาร

การเก็บวัตถุดิบอาหาร- อาหารเนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ อาหารแห้ง
สารปรุงแต่ง/เครื่องปรุงรสอาหาร

การเตรียมอาหาร- การล้างทำความสะอาดอาหารสดทุกชนิด
การละลายอาหารแช่เยือกแข็ง
การเก็บอาหารที่ผ่านการตัดแต่ง แบ่งเป็นชิ้น ก่อนปรุง

การปรุงอาหาร- ปรุงอาหารทุกชนิดให้สุกทั่วถึง
โดยใช้อุณหภูมิที่เหมาะสม

การเก็บอาหารปรุงสำเร็จ- เพื่อรอให้บริการ/ใช้ภายหลัง
อาหารเหลือจากการใช้

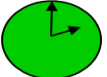

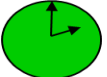

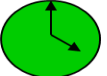

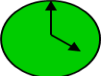

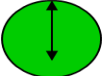

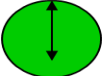

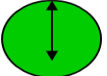

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : ปัจจัยที่ทำให้อาหารเกิดการปนเปื้อน

2. ลด / ยับยั้ง / ทำลายจุลินทรีย์

การควบคุมอุณหภูมิและเวลา

เวลา			จำนวนแบคทีเรีย
12.00		1	
12.20		2	
12.40		4	
13.00		8	
14.00		64	
15.00		512	
16.00		4,096	
17.00		32,768	
18.00		262,144	
19.00		2,097,152	

หลักการสุขาภิบาลอาหาร : ปัจจัยที่ทำให้อาหารเกิดการปนเปื้อน

3. การควบคุม 5 ปัจจัยที่ทำให้อาหารสกปรก

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้อาหารไม่สะอาด เกิดการปนเปื้อน

สถานที่

อาหาร

บุคคล

ภาชนะอุปกรณ์

สัตว์&แมลง
นำโรค

หลักการสุขาภิบาลอาหาร

กรมอนามัย
DEPARTMENT OF HEALTH

แสดงการควบคุมป้องกันอาหารให้สะอาดปลอดภัย โดยวิธีการทางสุขาภิบาลอาหาร

สาเหตุที่ทำให้อาหาร ไม่ปลอดภัย

- เชื้อโรค พยาธิ
- พิษของเชื้อโรค
- พิษจากสารเคมี
- พิษจากพืชและสัตว์
- วัตถุแปลกปลอม
ที่เป็นอันตราย

ควบคุมป้องกันโดยวิธีการ
ทางสุขาภิบาลอาหาร

อาหาร
สะอาด

ผู้บริโภค
สุขภาพดี

1. ผู้สัมผัสอาหาร
2. อาหารและสารปรุงแต่ง
3. ภาชนะอุปกรณ์
4. สถานที่ปรุง ประกอบ และจำหน่ายอาหาร
5. สัตว์ แมลงนำโรค

กรมอนามัย
DEPARTMENT OF HEALTH

มาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร “โรงอาหารในสถานศึกษา”

ตามกฎหมายว่าด้วยสุขลักษณะของสถานที่จำหน่ายอาหาร พ.ศ. 2561

นางสาวอารยา วงศ์ป้อม นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ

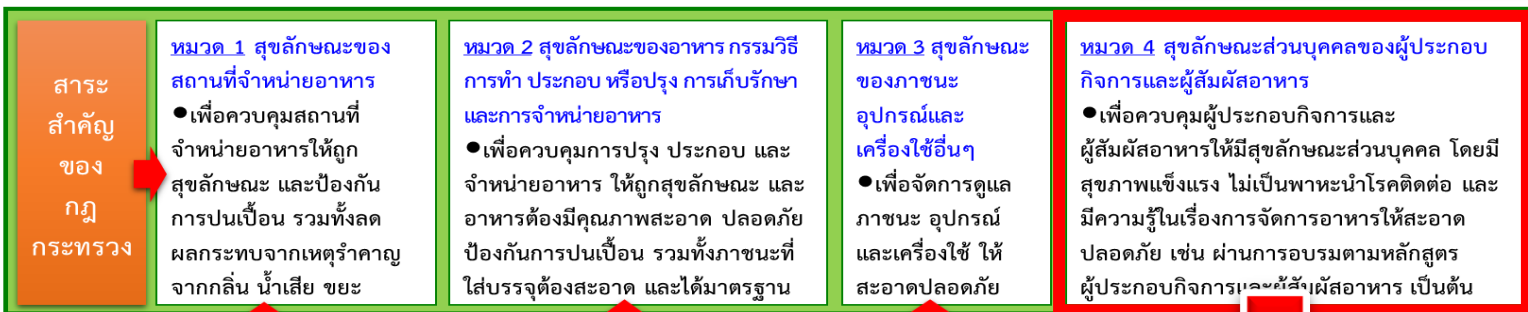
ที่มาและความสำคัญของการพัฒนามาตรฐานสถานที่จำหน่ายอาหาร

กฎกระทรวงสุขลักษณะของสถานที่จำหน่ายอาหาร พ.ศ. ๒๕๖๑

เจตนารมณ์: ปัจจุบัน **ประชาชน** นิยมบริโภคอาหารนอกบ้านและอาหารปรุงสำเร็จมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมสถานที่จำหน่ายอาหารให้ถูกสุขลักษณะ เพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อนเชื้อโรค สารเคมี หรือโลหะหนัก รวมทั้งลดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคที่มีอาหารและน้ำเป็นสื่อ

บังคับใช้กับสถานที่จำหน่ายอาหาร ตามหมวด 8 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

สถานที่จำหน่ายอาหาร หมายความว่า อาคาร สถานที่ หรือบริเวณใด ๆ ที่มีใช้ที่หรือทางสาธารณะ ที่จัดไว้เพื่อประกอบอาหารหรือปรุงอาหารจนสำเร็จ และจำหน่ายให้ผู้ซื้อสามารถบริโภคได้ทันที ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่ายโดยจัดให้มีบริเวณไว้สำหรับการบริโภค ณ ที่นั้น หรือนำไปบริโภคที่อื่นก็ตาม

ผู้ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

1. เจ้าพนักงานท้องถิ่น ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด
2. ผู้ประกอบกิจการและผู้สัมผัสอาหาร ต้องดำเนินการให้ถูกสุขลักษณะและต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กำหนด (ผู้ประกอบกิจการต้องขอใบอนุญาตหรือหนังสือรับรองการแจ้ง)

กฎกระทรวงฯ มีผลใช้บังคับภายใน 180 วัน นับแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (มีผลใช้บังคับวันที่ 16 ธันวาคม 2561)

บทเฉพาะกาล
 1. ในกรณีสถานที่จำหน่ายอาหารที่มีพื้นที่ไม่เกิน 200 ตารางเมตร ให้ดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุง โดยต้องมีมาตรการ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือสำหรับป้องกันอัคคีภัย ภายใน 1 ปี (วันที่ 16 ธ.ค. 2562)

บทเฉพาะกาล
 2. ผู้ประกอบกิจการและผู้สัมผัสอาหาร ต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กำหนด ภายใน 2 ปี (วันที่ 16 ธ.ค. 2563)

บทกำหนดโทษ

- ผู้ใดประกอบกิจการสถานที่จำหน่ายอาหารโดยไม่ได้รับใบอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท
- ผู้ใดประกอบกิจการสถานที่จำหน่ายอาหารโดยไม่ได้รับหนังสือรับรองการแจ้ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 25,000 บาท
- ผู้ใดฝ่าฝืนกฎกระทรวงฯ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 50,000 บาท

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ “สถานที่จำหน่ายอาหาร”

กระทรวงมหาดไทย

- พรบ.ผังเมือง พ.ศ.๒๕๑๘
- พรบ.อาคาร พ.ศ.๒๕๒๒
- พรบ.ภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. ๒๔๗๕
- พรบ.ภาษีป้าย พ.ศ.๒๕๑๐
- พรบ. รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.๒๕๓๕ - ๒๕๕๕

กระทรวงพาณิชย์

- พรบ. ทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ.๒๔๙๙ - จดทะเบียนพาณิชย์
- พรบ.ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ.๒๕๔๒

กระทรวงการคลัง

- พรบ.ภาษีสรรพสามิต พ.ศ.๒๕๖๐
- พรบ.ให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร พ.ศ.๒๕๔๑ (ภาษีสรรพากร)

กระทรวงสาธารณสุข

- พรบ.การสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๓๕
  - กฎกระทรวงฯ สถานที่จำหน่ายอาหาร
  - ขอบใบอนุญาต /ขอหนังสือรับรองการแจ้ง
- พรบ.อาหาร พ.ศ.๒๕๒๒
- พรบ. โรคติดต่อ พ.ศ.๒๕๕๘
- พรบ. ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.๒๕๖๐
  - คู่มือครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่
- พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.๒๕๕๑

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕
  - น้ำเสียจากอาคาร

สำนักนายกรัฐมนตรี

- พรบ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๒๒
  - สิทธิผู้บริโภค

วัตถุประสงค์

- เพื่อพัฒนาสถานที่จำหน่ายอาหาร ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎกระทรวงสุขลักษณะของโรงอาหารในสถานศึกษา พ.ศ.2561
- เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบกิจการและผู้สัมผัสอาหารมีความรู้ ความเข้าใจ หลักเกณฑ์และแนวทางในการพัฒนาสถานที่จำหน่ายอาหารให้มีการจัดการสุขลักษณะที่ดี เพื่อให้อาหารสะอาด ปลอดภัยต่อผู้บริโภค
- เพื่อส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินรับรองมาตรฐานไปใช้พัฒนาและปรับปรุงสถานที่จำหน่ายอาหารให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร

โรงอาหารในสถานศึกษาต้องมีการจัดการ สุขาภิบาลอาหารหรือไม่ ?

แบบตรวจมาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร ?

โรงอาหาร

- สถานศึกษา **หรือ**
- สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ประกอบ
อาหารกลางวันโดยสถานที่นั้น **หรือ**
- มีผู้รับจ้างเหมาประกอบอาหาร **หรือ**
- สถานที่นั้นมีการจำหน่ายอาหาร

ดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงสุขลักษณะ
ของสถานที่จำหน่ายอาหาร พ.ศ. 2561

มาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร “โรงอาหารในสถานศึกษา”

หมวดที่ 1

สุขลักษณะโรงอาหารในสถานศึกษา (จำนวน 35 ข้อ)

หมวดที่ 2

สุขลักษณะของอาหาร กรรมวิธีการทำ ประกอบ หรือปรุง การเก็บรักษา และการจำหน่ายอาหาร (จำนวน 22 ข้อ)

หมวดที่ 3

สุขลักษณะของภาชนะ อุปกรณ์ และเครื่องใช้อื่น ๆ (จำนวน 11 ข้อ)

หมวดที่ 4

สุขลักษณะส่วนบุคคลของผู้ประกอบกิจการและผู้สัมผัสอาหาร (จำนวน 6 ข้อ)

หมวดที่ 5

ตรวจการปนเปื้อนเชื้อโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (จำนวน 10 ตัวอย่าง/ครั้ง)

หมวดที่ 1

สุขลักษณะโรงอาหารในสถานศึกษา (จำนวน 35 ข้อ)

หมวด	ข้อกำหนด	จำนวน
1.1	บริเวณที่จำหน่าย และบริโภครอาหาร	10 ข้อ
1.2	บริเวณที่เตรียม ปรง ประกอบอาหาร	15 ข้อ
1.3	บริเวณห้องส้วม	4 ข้อ
1.4	ค่าความเข้มของแสงสว่าง	6 ข้อ

บริเวณที่จำหน่าย และบริโภคอาหาร

1. พื้น สะอาด ไม่มีเศษขยะ หรือเศษอาหาร
ในระหว่างให้บริการ

2. ผนังหรือเพดาน สะอาด ไม่มีหยากไย่

3. เป็นเขตปลอดบุหรี่ ตามกฎหมาย
การควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ

4. มีอ่างล้างมือหรืออุปกรณ์ทำความสะอาดมือ
ในพื้นที่บริโภคอาหาร

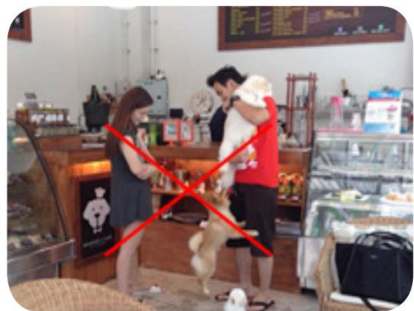
บริเวณที่จำหน่าย และบริโภคอาหาร

5. โต๊ะหรือเก้าอี้ ที่ใช้บริโภคอาหาร สะอาด ไม่ชำรุด
และไม่มีคราบสกปรก

6. ไม่พบสัตว์ แมลงนำโรค สัตว์เลี้ยง
ในพื้นที่รับประทานอาหาร

7. จัดบริการช้อนกลาง สำหรับ
อาหารที่ต้องรับประทานร่วมกัน

บริเวณที่จำหน่าย และบริโภคอาหาร

8. ไม่ใช้ก๊าซหุงต้ม เป็นเชื้อเพลิงบนโต๊ะ หรือที่รับประทานอาหาร

9. ไม่ใช้เมทานอลหรือเมทิลแอลกอฮอล์เป็นเชื้อเพลิงในการปรุงหรืออุ่นอาหาร
กรณี ใช้แอลกอฮอล์แข็งเป็นเชื้อเพลิง ต้องได้มาตรฐาน มอก.

10. มีมาตรการ หรือ อุปกรณ์ หรือ เครื่องมือ สำหรับป้องกันอัคคีภัย

บริเวณที่เตรียม ปรง ประกอบอาหาร

1. พื้น ทำด้วยวัสดุแข็งแรง ไม่ชำรุด ทำความสะอาดได้ง่าย
2. พื้น สะอาด ไม่มีน้ำขัง ไม่มีเศษขยะ หรือเศษอาหารบนพื้น
3. ผนัง หรือเพดาน สะอาด ไม่มีหยากไย่หรือคราบน้ำมัน
4. มีการระบายอากาศเพียงพอ เช่น มีปล่องระบายควัน และหรือพัดลมดูดอากาศ หรือเครื่องปรับอากาศ เป็นต้น

บริเวณที่เตรียม ปรง ประกอบอาหาร

5. มีอ่างล้างมือ สะอาด ไม่มีคราบสกปรก
ใช้การได้ดี มีสบู่ใช้ตลอดเวลา

6. โต๊ะ ที่ใช้เตรียม ประกอบ หรือปรุงอาหาร สะอาด มีสภาพดี
ไม่มีคราบสกปรก สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

7. ไม่เตรียม ประกอบ หรือปรุงอาหารบนพื้น และ
บริเวณหน้าต่างห้องส้วม

8. ไม่พบสัตว์/แมลงนำโรค สัตว์เลี้ยง
ในบริเวณที่เตรียม ปรง ประกอบอาหาร

บริเวณที่เตรียม ปรง ประกอบอาหาร

9. สารเคมีที่เป็นพิษหรืออันตราย จัดเก็บแยกออกจาก บริเวณที่เตรียม ปรง ประกอบอาหาร และ มีการติดฉลากหรือป้ายที่ชัดเจน

10. ไม่นำภาชนะบรรจุสารเคมี มาใช้บรรจุอาหาร

11. มีถังรองรับมูลฝอยที่มีสภาพดี ไม่รั่วซึม และมีฝาปิดมิดชิด

12. บริเวณรอบถังมูลฝอย สะอาด ไม่มีเศษขยะตกค้าง และคราบสกปรก

13. มีการแยกเศษอาหาร ออกจากมูลฝอยประเภทอื่น

บริเวณที่เตรียม ปรง ประกอบอาหาร

14. ท่อหรือรางระบายน้ำ สามารถระบายน้ำได้ดี
ไม่มีเศษอาหารตกค้าง

15. มีระบบดักไขมัน หรือ การบำบัดน้ำเสีย
ก่อนระบายทิ้งสู่สาธารณะ

บริเวณห้องส้วม

1. ห้องส้วม และอ่างล้างมือ มีจำนวนเพียงพอ มีสภาพที่พร้อมใช้งานตลอดระยะเวลาให้บริการ
2. ห้องส้วม สะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น ไม่มีคราบสกปรก ไม่มีน้ำขัง
3. อ่างล้างมือ สะอาด ไม่มีคราบสกปรก ใช้การได้ดี มีสบู่ใช้ตลอดเวลา
4. ห้องส้วม แยกเป็นสัดส่วน และประตูต้องปิดตลอดเวลา จากบริเวณที่เก็บ เตรียม บรรจุ ประกอบ จำหน่าย และบริโภคอาหาร

ค่าความเข้มของแสงสว่างในบริเวณต่างๆ

บริเวณต่าง ๆ ในสถานที่จำหน่ายอาหาร	ค่าความเข้มของแสงสว่าง ไม่น้อยกว่า
1. บริเวณพื้นที่ปฏิบัติงานเตรียมวัตถุดิบปรุงประกอบอาหาร	300 ลักซ์ (lux)
2. บริเวณพื้นที่จำหน่ายอาหาร จัดวางอาหารแบบบริการตนเอง หรือบุฟเฟต์	215 ลักซ์ (lux)
3. บริเวณพื้นที่ทำการล้าง และเก็บภาชนะอุปกรณ์	300 ลักซ์ (lux)
4. ห้องแช่เย็น และห้องเก็บอาหารแห้ง	100 ลักซ์ (lux)
5. ห้องล้าง	100 ลักซ์ (lux)

บริเวณที่จำหน่ายอาหาร/ให้บริการอาหารแบบบริการตนเอง และ บริเวณที่เตรียม ปรุงอาหาร มีที่ครบหลอดไฟ

หมวดที่ 2

สุขลักษณะของอาหาร กรรมวิธีการทำ ประกอบ หรือปรุง การเก็บรักษา และการจำหน่ายอาหาร (จำนวน 22 ข้อ)

หมวด	ข้อกำหนด	จำนวน
2.1	อาหารสด อาหารแห้ง และอาหารปรุงสำเร็จพร้อมบริโภค	10 ข้อ
2.2	น้ำดื่ม และน้ำใช้	7 ข้อ
2.3	น้ำแข็ง	5 ข้อ

อาหารสด อาหารแห้ง และอาหารปรุงสำเร็จพร้อมบริโภค

1. เนื้อสัตว์สด สะอาด ไม่มีกลิ่นเน่าเสีย หรือ ลักษณะผิดปกติ
2. เนื้อสัตว์สด เก็บในอุณหภูมิที่ต่ำกว่า 5 องศาเซลเซียส
เก็บในภาชนะสะอาด และวางสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร
3. เนื้อสัตว์สด ผัก และผลไม้สด มีการล้าง ก่อนนำมาปรุงหรือเก็บ

อาหารสด อาหารแห้ง และอาหารปรุงสำเร็จพร้อมบริโภค

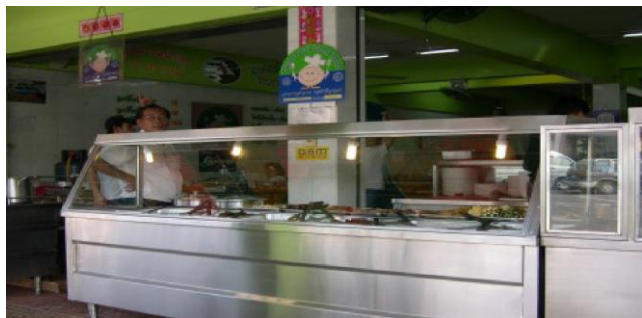

4. อาหารแห้ง ไม่พบเชื้อรา สิ่งสกปรก สิ่งแปลกปลอม
เก็บในภาชนะสะอาด และวางสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

5. อาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท มีเครื่องหมาย อย. / มอก.
หรือเครื่องหมายอื่นที่หน่วยงานราชการรับรอง

อาหารสด อาหารแห้ง และอาหารปรุงสำเร็จพร้อมบริโภค

6. อาหารปรุงสำเร็จพร้อมบริโภค เก็บในภาชนะที่สะอาด เหมาะสมกับอาหาร และวางสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

7. อาหารปรุงสำเร็จ มีการปกปิดด้วยวิธีที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนได้ เช่น ตู้ ภาชนะที่มีฝาปิด เป็นต้น

8. อาหารปรุงสำเร็จพร้อมบริโภค ที่รอกการจำหน่าย หรือบริการ ประเภท ต้ม/แกง เก็บที่อุณหภูมิสูงกว่า 60 องศาเซลเซียส

9. อาหารปรุงสำเร็จพร้อมบริโภค ประเภท สลัด ซูชิ เป็นต้น เก็บที่อุณหภูมิต่ำกว่า 5 องศาเซลเซียส

10. อาหารสด อาหารแห้ง อาหารปรุงสำเร็จพร้อมบริโภค เก็บแยกเป็นสัดส่วน มีการปกปิด ไม่วางบนพื้น

น้ำดื่ม และน้ำใช้

น้ำดื่มหรือเครื่องดื่ม ในภาชนะบรรจุปิดสนิทที่ให้บริการ

1. ได้มาตรฐาน และมีเลขสารบบอาหาร (อย.)
2. พื้นผิวภายนอกของภาชนะ สะอาด ไม่มีคราบสกปรก
เก็บสูงจากพื้นอย่างน้อย 15 เซนติเมตร

น้ำดื่มหรือเครื่องดื่ม ที่ไม่ได้บรรจุในภาชนะบรรจุปิดสนิท

3. ภาชนะบรรจุ สะอาด มีฝาปิด มีก๊อกหรือทางเทริน้ำ
หรือ มีอุปกรณ์ที่มีด้ามสำหรับตักโดยเฉพาะ
4. ภาชนะบรรจุ เก็บสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร
5. น้ำที่ใช้สำหรับปรุง ประกอบอาหาร หรือเครื่องดื่ม สะอาด
ได้มาตรฐานตามที่หน่วยงานราชการรับรอง

น้ำดื่ม และน้ำใช้

น้ำใช้

6. น้ำใช้ เป็นน้ำประปา หรือน้ำที่ผ่านการ
ปรับปรุงคุณภาพน้ำ ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่

7. ภาชนะบรรจุน้ำใช้ สะอาด มีสภาพดี

น้ำแข็ง

1. น้ำแข็ง ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เช่น เครื่องหมาย อย.
2. น้ำแข็ง เก็บในภาชนะที่สะอาด ไม่มีคราบสกปรก มีฝาปิด
3. ภาชนะบรรจุน้ำแข็ง วางสูงจากพื้นอย่างน้อย 15 เซนติเมตร จากปากขอบภาชนะสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร บริเวณที่วางภาชนะ ไม่มีน้ำขังเฉอะแฉะ หรือวางใกล้ถังขยะ
4. ใช้อุปกรณ์ที่สะอาด มีด้าม สำหรับคีบหรือตักน้ำแข็งโดยเฉพาะ
5. ไม่นำอาหารหรือสิ่งของ ไปแช่รวมในถังน้ำแข็งสำหรับบริโภค

หมวดที่ 3

สุขลักษณะของภาชนะ อุปกรณ์ และเครื่องใช้อื่น ๆ (จำนวน 11 ข้อ)

หมวด	ข้อกำหนด	จำนวน
3.1	การเลือกและใช้ ภาชนะ อุปกรณ์ และเครื่องใช้อื่น ๆ	7 ข้อ
3.1	การล้าง ภาชนะ อุปกรณ์ และเครื่องใช้อื่น ๆ	4 ข้อ

สุขลักษณะของภาชนะ อุปกรณ์ และเครื่องใช้อื่น ๆ

1. ภาชนะ อุปกรณ์ จัดเก็บในที่สะอาด มีการปกปิด เช่น ตู้ กล่องที่มีฝาปิด เป็นต้น

2. เชียง สะอาด มีสภาพดี มีการแยกใช้ระหว่าง เนื้อสัตว์สุก เนื้อสัตว์ดิบ ผัก และผลไม้

เนื้อสัตว์สุก

เนื้อสัตว์ดิบ

ผัก ผลไม้

สุขลักษณะของภาชนะ อุปกรณ์ และเครื่องใช้อื่น ๆ

3. เครื่องปรุงรส เช่น น้ำส้มสายชู น้ำปลา น้ำจิ้ม ใส่ในภาชนะที่ปลอดภัย เช่น แก้ว กระเบื้องเคลือบขาว และมีฝาปิด/การปกปิด

4. ช้อน ส้อม ตะเกียบ วางตั้งเอาด้ามขึ้นหรือวางเป็นระเบียบในภาชนะที่สะอาด ไม่มีคราบสกปรก สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

5. จาน ชาม ถ้วย แก้วน้ำ ถาดหลุม ฯลฯ ที่จัดไว้บริการอาหารเก็บในภาชนะหรือตะแกรงที่สะอาด วางสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

สุขลักษณะของภาชนะ อุปกรณ์ และเครื่องใช้อื่น ๆ

6. ตู้เย็น/ตู้แช่/อุปกรณ์เก็บรักษาความเย็น มีขนาดที่เพียงพอ สะอาด มีสภาพดี มีประสิทธิภาพเหมาะสมในการเก็บรักษาคุณภาพอาหาร

7. ตู้อบ/เตาอบ/เตาไมโครเวฟ/อุปกรณ์ประกอบหรือปรุงอาหาร ด้วยความร้อนอื่น ๆ สะอาด มีสภาพดี และไม่ชำรุด

การล้างภาชนะ อุปกรณ์ และเครื่องใช้อื่น ๆ

8. ที่สำหรับล้างภาชนะฯ สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

9. มีการแยกเศษอาหารออกก่อนการทำความสะอาด และ
ใส่ในภาชนะรองรับ วางสูงจากพื้นอย่างน้อย 30 เซนติเมตร

10. ล้างภาชนะฯ ด้วยสารทำความสะอาด และล้างด้วยน้ำสะอาด
อย่างน้อย 2 ครั้ง/ล้างด้วยน้ำไหล/ใช้เครื่องล้างภาชนะที่ได้มาตรฐาน

11. มีการฆ่าเชื้อภาชนะฯ ภายหลังการทำความสะอาด
เช่น ตากแดด/แช่น้ำร้อน/แช่น้ำคลอรีน/ใช้เครื่องอบ เป็นต้น

How to...ทำความสะอาด

ศูนย์ปฏิบัติการ
ภาวะฉุกเฉิน

สายด่วน
กรมควบคุมโรค
1422

แอลกอฮอล์ 70%

เหมาะกับ : พื้นผิวที่เป็นโลหะ

ผงซักฟอก

เหมาะกับ : วัสดุที่เป็นผ้า

ผสมน้ำร้อน 70 °C

น้ำยาฟอกขาว

6% Na hypochloride

1 : น้ำ 99 ส่วน

เหมาะกับ : พื้นผิวที่มีละออง
เสมหะ น้ำมูก น้ำลาย

ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์

3% H₂O₂ 1 : น้ำ 5 ส่วน

ระมัดระวัง! การกัดกร่อน

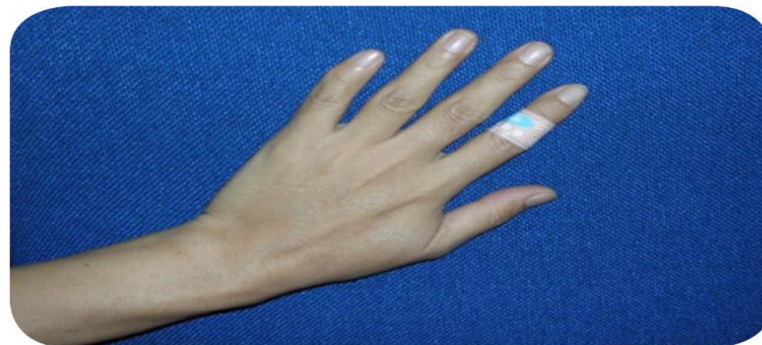
ห้ามพ่น!
จะทำให้เกิดการ
ฟุ้งกระจายของเชื้อ

หมวดที่ 4

สุขลักษณะส่วนบุคคลของผู้ประกอบกิจการและผู้สัมผัสอาหาร
(จำนวน 6 ข้อ)

1. มีหลักฐานการตรวจสุขภาพในปีนั้น ๆ ให้ตรวจสอบได้
2. มีสุขภาพดี ไม่แสดงอาการเจ็บป่วย ในขณะที่ปฏิบัติงาน

โรคที่ผู้ประกอบกิจการและผู้สัมผัสอาหารไม่ควรเป็น

ผู้สัมผัสอาหารต้องไม่เจ็บป่วยด้วย
โรคที่สามารถติดต่อไปยังผู้บริโภค
โดยมีน้ำและอาหารเป็นสื่อ เช่น...

อหิวาตกโรค ใช้รากสาดน้อย บิด ใช้สุกใส หัด คางทูม
วัณโรคในระยะอันตราย โรคเรื้อนในระยะติดต่อ
โรคผิวหนังที่น่ารังเกียจ ไวรัสตับอักเสบบเอ ใช้หัดใหญ่
(รวมถึงที่ติดต่อจากสัตว์) และโรคอื่น ๆ ตามประกาศ
กระทรวง สธ. และโรคตามที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนด

หากเจ็บป่วยให้หยุดปฏิบัติงานจนกว่าจะรักษาให้หายเป็นปกติ

แนวทางการตรวจโรคผู้ประกอบกิจการและผู้สัมผัสอาหาร

โดยทำการตรวจสุขภาพปีละ ๑ ครั้ง โดยมีวิธีการตรวจสุขภาพ ดังนี้

รายการ	รายละเอียดการตรวจ
๑. การตรวจสุขภาพทั่วไปโดยแพทย์	เพื่อตรวจสุขภาพโดยทั่วไป เช่น ดูโรคผิวหนัง ความดัน สายตาค้นน้ำตาลในเลือด ไขมันในเส้นเลือด
๒. ตรวจเอ็กซเรย์ปอด (x-ray) หรือตรวจเสมหะ (AFB) ตรวจคอ	เพื่อตรวจสุขภาพปอด เช่น วัณโรค เพื่อตรวจดูการอักเสบของคอ
๓. ตรวจเลือด	เพื่อตรวจไวรัสตับอักเสบนชนิดเอ
๔. ตรวจอุจจาระ หรือ rectal swab culture	เพื่อหาไข่พยาธิ และเชื้อไทฟอยด์ และเพื่อตรวจหาเชื้อที่ทำให้เกิดโรคติดต่อทางอาหารและน้ำที่สำคัญ เช่น Salmonella, Shigella, Vibrio Cholera ,พยาธิต่างๆ

สัญลักษณ์ส่วนบุคคลของผู้ประกอบกิจการ และผู้สัมผัสอาหาร

3. มีทะเบียน หรือหลักฐานผ่านการอบรมตามหลักสูตรสุขาภิบาลอาหาร
จากหน่วยงานจัดการอบรมที่กำหนด **ทุกคน**

สุขลักษณะส่วนบุคคลของผู้ประกอบกิจการ และผู้สัมผัสอาหาร

4. แต่งกายสะอาด สวมเสื้อมีแขน หรือมีเครื่องแบบ และสวมหมวก หรือเน็ตคลุมผม หรือวิธีการอื่น ที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนได้

5. ใช้อุปกรณ์ในการหยิบจับอาหารปรุงสำเร็จพร้อมบริโภค

6. มีสุขนิสัยที่ดี เช่น ตัดเล็บสั้น ไม่ทาสีเล็บ ไม่สูบบุหรี่ หรือกระทำใดๆ ที่จะก่อให้เกิดการปนเปื้อนต่ออาหารในขณะปฏิบัติงานด้านอาหาร

หมวดที่ 5

ตรวจการปนเปื้อนเชื้อโคลิฟอร์มแบคทีเรียในอาหารปรุงสำเร็จ ภาชนะ
อุปกรณ์ และมีผู้สัมผัสอาหาร (จำนวน 10 ตัวอย่าง/ครั้ง)

อ 13(SI-2)

เกณฑ์ทางแบคทีเรีย โดยการใช้น้ำยา **SI-2** ตรวจหาโคลิฟอร์ม
แบคทีเรีย จำนวน 10 ตัวอย่าง/ครั้ง **ไม่พบการปนเปื้อน 90% ขึ้นไป**

➤ ตรวจอาหารปรุงสำเร็จ / น้ำ / น้ำแข็ง จำนวน 5 ตัวอย่าง

➤ ตรวจภาชนะอุปกรณ์ จำนวน 3 ตัวอย่าง

➤ ตรวจมือผู้สัมผัสอาหาร จำนวน 2 ตัวอย่าง

หมวดที่ 5

ตรวจการปนเปื้อนเชื้อโคลิฟอร์มแบคทีเรียในอาหารปรุงสำเร็จ ภาชนะ
อุปกรณ์ และมือผู้สัมผัสอาหาร (จำนวน 10 ตัวอย่าง/ครั้ง)

การใช้ชุดทดสอบ SI-2

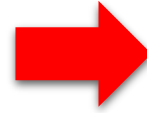
ตรวจสอบอาหารปรุงสำเร็จ

ตรวจสอบภาชนะ

ตรวจสอบมือผู้สัมผัสอาหาร

ดูผลจากสีของอาหารตรวจเชื้อ
หลังจากตั้งไว้ 24 ชั่วโมง
ถ้าสีเปลี่ยนจากสีม่วงเป็นสีเหลือง
มีความขุ่นและฟองแก๊สเกิดขึ้น แสดงว่า
มีการปนเปื้อนของเชื้อโคลิฟอร์มแบคทีเรีย
(ถ้าตั้งไว้ 24 ชั่วโมง ไม่เปลี่ยนสี ให้ตั้งไว้
ต่ออีก 24 ชั่วโมง รวมเป็น 48 ชั่วโมง)

(อาหารปรุงสำเร็จ 5 ตัวอย่าง, ภาชนะ 3 ตัวอย่าง และมือผู้สัมผัสอาหาร 2 ตัวอย่าง)

สื่อประกอบการสอน/อุปกรณ์	ช่องทางเข้าถึง
วิดีโอสอนหลักสูตรสุขาภิบาลอาหาร ☐ หัวข้อ “หลักการและมาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร” เลือกศึกษา Video ตามหัวข้อที่กำหนด (บทที่ 1 และ 2)	
วิดีโอสอนหลักสูตรสุขาภิบาลอาหาร ☐ หัวข้อ “การใช้ชุดทดสอบโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (อ 13)”	

1. คู่มือมาตรฐาน "สถานที่จำหน่ายอาหาร"
2. คู่มือ “หลักสูตรการสุขาภิบาลอาหาร สำหรับผู้ประกอบการและผู้สัมผัสอาหาร”
3. แบบตรวจสุขาภิบาลอาหารสำหรับโรงอาหารในสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงสุขลักษณะของสถานที่จำหน่ายอาหาร พ.ศ. 2561
4. หลักสูตรการอบรมผู้สัมผัสอาหารในรูปแบบการศึกษาด้วยตนเอง (E-Learning)
  - 4.1 ผ่านระบบ MOOC Anamai : <https://mooc.anamai.moph.go.th>
  - 4.2 ผ่านระบบ Foodhandler : <https://foodhandler.anamai.moph.go.th/>
5. เว็บไซต์สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ

การเลือกพื้นที่ “สถานที่จำหน่ายอาหาร” Clean Food Good Taste Plus

1. มีใบอนุญาตหรือหนังสือรับรองการแจ้ง จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ประเภทของสถานประกอบการ :

2.1 ที่ตั้งเป็นเอกเทศ

(1) ร้านจำหน่ายอาหาร/ภัตตาคาร/สวนอาหาร

(2) ร้านบุฟเฟต์ (ปิ้งย่าง/ชาบู/สุกี้)

(3) ร้านเครื่องดื่ม

2.2 ที่ตั้งในโรงแรม

: ร้านจำหน่ายอาหารในโรงแรม

2.3 ที่ตั้งในองค์กร/สถาบัน

: โรงอาหาร/ศูนย์อาหาร

2.4 ที่ตั้งในห้างสรรพสินค้า

หมายเหตุ : ประชาชนต้องสามารถเข้าถึงและใช้บริการได้ตามองค์ประกอบของเกณฑ์มาตรฐาน

มาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร “สถานที่จำหน่ายอาหาร”

ข้อกำหนด
ทางกายภาพ

ข้อกำหนด
ทางแบคทีเรีย

การรับรองเกณฑ์มาตรฐาน CFGT อายุการรับรอง 1 ปี

ระดับพื้นฐาน

1. ข้อกำหนดกฎกระทรวงสุขลักษณะของสถานที่จำหน่ายอาหาร พ.ศ.2561 74 ข้อ
2. ข้อกำหนดชีวภาพ (SI-2) 10 ตัวอย่าง

ระดับดีมาก

1. ผู้สัมผัสอาหารติดบัตรประจำตัวผู้สัมผัสอาหาร
2. จัดบริการช้อนกลางให้แก่ผู้บริโภคทันที
3. จัดบริการอ่างล้างมือสำหรับผู้บริโภค
4. ใช้ผ้าก และผลไม้ปลอดภัย
5. มีเมนูสุขภาพ อย่างน้อย 1 เมนู
6. ใช้เกลือ/ผลิตภัณฑ์เสริมไอโอดีนตามมาตรฐาน
7. จัดบริการสวมผ่านเกณฑ์มาตรฐาน HAS
8. ใช้ภาชนะปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
9. การสื่อสารความรู้ด้านสุขภาพ (HL)

มาตรฐาน “สถานที่จำหน่ายอาหาร” Clean Food Good Taste Plus

ระดับพื้นฐาน : ตามกฎกระทรวงฯ

1. ระดับพื้นฐาน : อาหารสะอาด รสชาติอร่อย (Clean Food Good Taste)

ผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร “สถานที่จำหน่ายอาหาร”

ประกอบด้วย 5 หมวด ดังนี้

ข้อกำหนด	จำนวน
หมวด 1 สถานที่จำหน่ายอาหาร	35 ข้อ
หมวด 2 อาหาร กรรมวิธีการทำ ประกอบ หรือปรุง การเก็บรักษา และการจำหน่ายอาหาร	22 ข้อ
หมวด 3 สุขลักษณะของภาชนะ อุปกรณ์ และเครื่องใช้อื่น ๆ	11 ข้อ
หมวด 4 สุขลักษณะส่วนบุคคลของผู้ประกอบกิจการและผู้สัมผัสอาหาร	6 ข้อ
หมวด 5 ตรวจการปนเปื้อนเชื้อโคลิฟอร์มแบคทีเรียในอาหาร ภาชนะ อุปกรณ์ และมือผู้สัมผัสอาหาร	10 ตัวอย่าง

ระดับดีมาก : Clean Food Good Taste Plus

2. ระดับดีมาก : อาหารสะอาด รสชาติอร่อย (Clean Food Good Taste Plus)

ผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร “สถานที่จำหน่ายอาหาร” จำนวน 2 หมวด ดังนี้

1. เกณฑ์การประเมินมาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร “สถานที่จำหน่ายอาหาร” อาหารสะอาด รสชาติอร่อย (Clean Food Good Taste) ระดับพื้นฐาน (จำนวน 5 หมวด)

2. เกณฑ์การพัฒนาและยกระดับมาตรฐาน สถานที่จำหน่ายอาหาร ในระดับก้าวหน้า จำนวน 9 ข้อ

หน่วยงานรับรองมาตรฐาน : สถานที่จำหน่ายอาหาร ดังนี้

ระดับการรับรองมาตรฐาน	หน่วยงานตรวจรับรองมาตรฐาน
ระดับพื้นฐาน	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ระดับดีมาก	1. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ร่วมกับ 2. ศูนย์อนามัยที่ 1 - 12 / สถาบันพัฒนาสุขภาวะเขตเมือง

กรมอนามัย ส่งเสริมให้คนไทยสุขภาพดี

สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ

ขบวนการอักษร น ก ฎ ความถี่ของสี c c c ภาษาไทย

หน้าหลัก รู้จักเรา สื่อประชาสัมพันธ์ บริการประชาชน สำหรับเจ้าหน้าที่ ติดต่อเรา

คำแนะนำ
กรมอนามัย
การจัดการสุขาภิบาลอาหารและน้ำอุปโภค-บริโภค
ในภาชนะที่ท่อม

01 . . . . .

01	02	03	04	05	06	07	08
ข่าวหนังสือพิมพ์	อินโฟกราฟิก	สุขาภิบาลอาหาร	คุณภาพน้ำบริโภค	โครงการสำนักฯ	ฐานข้อมูลสำนึกฯ	ผลการดำเนินงาน สำนักฯ	คำถามที่พบบ่อย (FAQ)

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่
สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย